

ZARZĄDZENIE MINISTRA WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

z dnia 6 maja 1939 r.

Na podstawie art. 33 dekretu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 18 listopada 1938 r. o stosunku Państwa do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego (Dz. U. R. P. Nr 88, poz. 597) zatwierdzam Statut Konsystorzów Św. Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego, uchwalony przez Sobór Biskupów.

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego:
(—) *W. Świętosławski*

Załącznik do zarządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 6 maja 1939 r., poz. 319.

STATUT KONSYSTORZÓW DIECEZJALNYCH ŚW. POLSKIEGO AUTOKEFALICZNEGO KOŚCIOŁA PRAWOSŁAWNEGO.

CZĘŚĆ I.

Postanowienia ogólne.

§ 1.

Konsystorz diecezjalny jest organem, przez który biskup diecezjalny, jako jego bezpośredni zwierzchnik, sprawuje administrację kościelną i sądownictwo duchowne w diecezji.

§ 2.

Właściwość konsystorza nie sięga poza granice danej diecezji.

§ 3.

Konsystorz składa się z pięciu członków (czterech duchownych i jednego świeckiego), wybranych na lat pięć z podwójnej liczby kandydatów, przedstawionych przez zebranie diecezjalne właściwemu biskupowi i przez niego zatwierdzonych.

§ 4.

Członków duchownych konsystorza wybiera się spośród kapłanów zakonnych i świeckich, zasługujących na szczególne zaufanie ze względu na pobożność, umiłowanie prawdy, wzorowe prowadzenie się, doświadczenie i wykształcenie.

Członków świeckich konsystorz wybiera się spośród osób płci męskiej o nienagannym życiu, posiadających obywatelstwo polskie, znanych ze swej pobożności i wierności dla Św. Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego, liczących nie mniej niż 35 lat wieku, niepozbawionych praw publicznych, niekaranych sądownie za przestępstwa hańbiące lub przeciwnieństwowe oraz nie znajdujących się pod śledztwem za tego rodzaju przestępstwa.

§ 5.

Zwalnianie członków konsystorza ze względów kanonicznych oraz przewidzianych w dekrecie o stosunku Państwa do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego z 18 listopada 1938 r. (Dz. U. R. P. Nr 88, poz. 597) następuje na mocy decyzji właściwego biskupa diecezjalnego.

Zwalnianie członków konsystorza z innych względów może nastąpić na wniosek właściwego zebrania diecezjalnego, zatwierdzony przez biskupa.

§ 6.

W razie śmierci lub choroby członka konsystorza, albo dla uzupełnienia kompletu, biskup diecezjalny może mianować zastępców, nie więcej jednak niż dwóch i tylko do najbliższego zebrania diecezjalnego, które powinno się odbyć najpóźniej w ciągu sześciu miesięcy.

§ 7.

Wszyscy członkowie konsystorza mają równe prawo głosu i mają prawo zgłaszania odrębnych zdań.

Członek, pozostający przy odrębnym zdaniu, jest obowiązany złożyć na piśmie odpowiednie uzasadnienie.

§ 8.

Biskup diecezjalny może wyłączyć członka konsystorza od udziału w rozpoznawaniu sprawy bądź z własnej inicjatywy z uzasadnionych powodów, bądź na wniosek strony, oparty na prawie.

§ 9.

Przy wykonywaniu swych zarządzeń konsystorz działa bądź bezpośrednio, bądź przez podległe organa i osoby.

§ 10.

Stosunki między konsystorzem a innymi instytucjami i osobami urzędowymi zarządu diecezjalnego, poza przypadkami przewidzianymi w statucie niniejszym, określają przepisy, wydane przez Św. Sobór Biskupów.

§ 11.

Podstawy administracji i sądownictwa diecezjalnego stanowią:

1. Słowo Boże, podane w Piśmie Św.;
2. Św. Tradycje, a mianowicie:
 - a) przepisy Św. Apostołów,
 - b) kanony siedmiu Powszechnych i dziesięciu Prowincjonalnych Soborów, uznanych przez Św. Powszechny Kościół Prawosławny,
 - c) kanoniczne przepisy Ojców Św., przyjęte przez IV, I; VI, 2 i VII, 1 Sobory Powszechne,
 - d) przepisy kościelne, dotyczące odprawiania nabożeństw i życia zakonnego;
3. kanony przyszłych Powszechnych Soborów Prawosławnych;
4. uchwały Soborów Generalnych Św. Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego, zgodne ze Słowem Bożym i Św. Tradycją;
5. statut wewnętrzny Św. Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego;
6. uchwały Św. Soboru Biskupów.

§ 12.

Administrację i sądownictwo diecezjalne sprawuje się zgodnie z prawodawstwem państwowym.

CZĘŚĆ II.

Zarząd spraw duchownych w diecezji.

ROZDZIAŁ I.

O zachowaniu i szerzeniu wiary prawosławnej.

§ 13.

Władza diecezjalna powinna baczyć, by prawdy Kościoła Prawosławnego były wyznawane w zupełnej czystości przez Jego służbę oraz wiernych. Biskupi sprawują nad tym nadzór bezpośredni, jak i przez podległe organy i osoby, a w razie ujawnienia uchybień w tym względzie zawiadamiają o nich Św. Sobór Biskupów.

§ 14.

Władza diecezjalna powinna się troszczyć, by duchowieństwo głosiło w świątyniach Słowo Boże i przy każdej nadarzającej się sposobności nauczało lud prawosławny wiary, pobożności, obyczajności i posłuszeństwa władzy.

§ 15.

Duchowni są obowiązani wygłaszać w świątyniach podczas nabożeństwa kazania albo na tematy zaczerpnięte z pism Ojców Św. lub z przeznaczonych do tego celu ksiąg, albo też na tematy własne, stosownie do potrzeb miejscowej ludności.

§ 16.

Oprócz kazań należy urządzać w niedziele, a w miarę potrzeby i w inne dni, nauki religijne, zwłaszcza z zakresu podstawowych zasad wiary.

§ 17.

Szczególnym obowiązkiem kleru parafii jest nauczanie dzieci modlitw, zasad katechizmu, obrzędów oraz śpiewów kościelnych.

§ 18.

Nadzór nad kazaniami i naukami religijnymi zleca się dziekanom, którzy odpowiednie dane wpisują do właściwych wykazów i sprawozdań, o wszelkich zaś uchybieniach zawiadamiają konsystorz. Konsystorz ze swej strony składa sprawozdanie biskupowi diecezjalnemu wraz ze swoim wnioskiem.

§ 19.

Szczególną troską władzy diecezjalnej powinno być, aby wierni, spełniając obowiązek chrześcijański, przynajmniej raz do roku spowiadali się i przystępowali do Komunii Św.

§ 20.

We wszystkich świątyniach parafialnych należy prowadzić imienne wykazy spowiadających się, według określonego wzoru, i jeden egzemplarz tego wykazu w dniu 1 października każdego roku przysyłać konsystorzowi. Na zasadzie tych wykazów zostanie sporządzone, według specjalnego wzoru, zestawienie ogólne dla Św. Soboru Biskupów, jako załącznik do rocznego sprawozdania biskupa o stanie diecezji.

§ 21.

O wszystkich osobach, które mimo upomnień kapłana przez dwa lub trzy lata zaniedbają obowiązek spowiedzi, należy składać specjalne sprawozdanie biskupowi diecezjalnemu. Biskup za pośrednictwem proboszcza albo innych zaufanych kapłanów, lub wreszcie osobiście w miarę możliwości, poucza takie osoby i stara się nakłonić je do spełnienia obowiązku chrześcijańskiego, nakładając na nie — stosownie do swego uznania i zgodnie z przepisami kościelnymi — odpowiednią pokutę.

§ 22.

W przypadkach pojawienia się zabobonów biskup diecezjalny powinien zastosować środki upomnienia i pouczenia oraz w ważnych przypadkach odnieść się do Św. Soboru Biskupów.

§ 23.

W razie pojawienia się sekciarstwa miejscowi kapłani powinni złożyć niezwłocznie sprawozdanie biskupowi diecezjalnemu wraz z przedstawieniem podjętych czynności, zmierzających ku ochronie wiary prawosławnej, jak i ku nawróceniu błądzących. Władza diecezjalna, kierując się przepisami kościelnymi w tej dziedzinie, wydaje odpowiednie pouczenie podległemu duchowieństwu.

§ 24.

W razie rozszerzania się sekciarstwa miejscowi duszpasterze, misjonarze lub inne osoby, wyznaczone przez władzę diecezjalną, upominają i pouczają błądzących o zasadach prawdziwej wiary. Gdyby odstępstwo od wiary objęło liczącą grupę ludności lub nabierało trwalszego charakteru, należy odnieść się do Św. Soboru Biskupów.

§ 25.

Osobę odpadłą, a życzącą sobie wrócić do wiary prawosławnej, po odpowiednim pouczeniu proboszcz przyjmuje podług rytuału kościelnego, biorąc od niej zobowiązanie pozostawania w wierze prawosławnej i wpisując to do księgi metrykalnej. W przypadkach wątpliwych proboszcz odnosi się uprzednio do biskupa.

§ 26.

Innowierców, zgłaszających przystąpienie do Kościoła Prawosławnego, duszpasterz po pouczeniu i umocnieniu w wierze prawosławnej przylączy według rytuału po otrzymaniu pisemnej deklaracji następującej treści: „Ja, niżej podpisany lub niżej podpisana (imię, nazwisko, zawód, wyznanie dotychczasowe), niniejszym zgłaszam stałowy zamiar przystąpienia do Św. Powszechnego Wschodniego Kościoła Prawosławnego oraz obiecuję, iż pozostanę Mu zawsze i niezmiennie posłusznym(a)”. Następnie przystąpienie zostaje wniesione do księgi metrykalnej. W przypadkach wątpliwych duszpasterz winien uprzednio odnieść się do biskupa.

§ 27.

Dzieci obojga rodziców nieprawosławnych mogą być ochrzczone, jeżeli odmiennie nie stanowi prawodawstwo państwowe, według obrządku prawosławnego, pod warunkiem jednak zgody obojga rodziców i podpisania przez nich zobowiązania, iż nie będą przeszkadzali dzieciom w wyznawaniu wiary prawosławnej.

§ 28.

Proboszcz każdej parafii w ciągu stycznia każdego roku przedstawia swemu dziekanowi wykaz dokonanych za rok ubiegły powrotów członków sekt, przystąpienia innowierców oraz ochrzczonych dzieci rodziców nieprawosławnych.

Wykaz ten powinien być podpisany przez kler parafii z załączeniem deklaracji, przewidzianych w §§ 26 i 27. Przepsis niniejszy nie dotyczy wszakże wypadków masowego przystąpienia do wiary prawosławnej, o czym kler parafii zawiadamia niezwłocznie biskupa.

Deklaracje, przewidziane w §§ 26 i 27 należy przechowywać w archiwum konsystorza wraz z księgami metrykalnymi.

§ 29.

Duchowni innych wyznań mogą być przyjmowani do Kościoła Prawosławnego jedynie za każdorazowym zezwoleniem Św. Soboru Biskupów i w trybie, ustalonym każdorazowo przez Św. Sobór Biskupów.

§ 30.

Przy przygotowywaniu niechrześcijan do Sakramentu Chrztu Św. należy przestrzegać następujących przepisów:

1. Sakramentu Chrztu Św. małoletnim nie mającym lat 14 można udzielić tylko za wyraźną na piśmie zgodą rodziców albo opiekunów, lub przy niewątpliwym braku sprzeciwu z ich strony.

2. Sakramentu Chrztu Św. małoletnim od lat 14 do 21 można udzielać bez zgody rodziców lub opiekunów, ale przy stwierdzeniu ponad wszelką wątpliwość, iż nawracający się pragną i żądają z pełnym zrozumieniem przyłączenia do Kościoła Prawosławnego oraz że są należycie zaznajomieni z jego nauką.

3. Osoby, wymienione w p. 1 i 2, przechodzą 6-miesięczną naukę podstawowych zasad wiary; natomiast dla nauki osób pełnoletnich pozostaje w mocy starożytny termin 40-dniowy. Dopuszczalne jest wszakże skrócenie tych terminów w zależności od postępów pobierającego naukę, jego poziomu umysłowego i siły przekonania religijnego.

4. Niebezpiecznie chorzy wszelkiego wieku mogą być na żądanie ochrzczeni niezwłocznie pod warunkiem przestrzegania ustalonych przez Kościół przepisów oraz z tym, że: 1) osoby takie mogą być ochrzczone jedynie po należytym i niewątpliwym stwierdzeniu, iż nie znajdują się w stanie nieprzytomności, pozbawiającej ich możliwości świadomego i zrozumiałego wyrażenia swej woli; 2) o dokonaniu takiego chrztu należy niezwłocznie zawiadomić władzę diecezjalną; 3) w razie powrotu do zdrowia osoby ochrzczonej w takich okolicznościach, władza diecezjalna poleci wyznaczonemu duchownemu utwierdzenie jej w wierze chrześcijańskiej.

5. Obrzęd Sakramentu Chrztu Św. należy dokonać w świątyni (z wyjątkiem przypadków choroby) i w obecności godnych zaufania świadków. Przed rozpoczęciem tego Św. obrzędu duchowni, mający to dokonać, powinni się starannie upewnić, iż nawracający się przyjmuje Chrztus Św. dobrowolnie i z należytym zrozumieniem.

§ 31.

Duszpasterze powinni czuwać nad nowo-ochrzczonymi w celu utwierdzenia ich w wierze oraz odwrócenia od dawnych wierzeń i obrzędów.

§ 32.

Przy dorocznym sprawozdaniu o stanie diecezji biskupi przedstawiają Św. Saborowi Biskupów, podług załączonych wzorów, wykazy nawróconych w diecezji członków różnych sekt, przyłączonych do Kościoła Prawosławnego członków innych wyznań chrześcijańskich oraz oświeconych przez Chrztus Św. niechrześcijan.

ROZDZIAŁ II.

O nabożeństwie.

§ 33.

Władza diecezjalna przestrzega, by w świątyniach katedralnych, klasztorach oraz miejskich, posiadających więcej, niż jednego kapłana, nabożeństwo było odprawiane codziennie, w świątyniach zaś, mających jednego kapłana, i w wiejskich — poza dniami niedzielnymi i świątecznymi — w miarę możliwości jak najczęściej.

W dni, wyznaczone przez przepisy kościelne do dokonywania wielkiego lub małego święcenia wody w rzekach, jeziorach, strumieniach itp., święcenie to odbywa się w miejscowościach, co do których wyboru władze państwowe nie wysunęły zastrzeżeń, a wskazanych przez miejscową tradycję lub wyznaczonych przez władzę kościelną. W dni, wyznaczone przez kościół na modlitwę za umarłych, parafianie biorą udział w ustanowionych w tym celu nabożeństwach; nabożeństwa te odbywają się w miarę możliwości i na cmentarzach. W dni, ustanowione przez tradycję

kościelną lub wyznaczone przez władzę kościelną, i jeżeli nie sprzeciwia się temu wzgląd na porządek publiczny — odbywają się procesje z udziałem parafian.

§ 34.

Nabożeństwo należy odprawiać ściśle podług rytuału kościelnego. Nabożeństwa powinny być odprawiane w ustalonym czasie, w należytych skupieniu i ciszy, z wyraźnym czytaniem i śpiewaniem, bez pośpiechu oraz bez dowolnych zmian i innowacji.

Z takąż starannością należy odprawiać modły w domach parafialnych, odbywać procesje i przynosić obrazy święte.

§ 35.

Szczególnej uwagi wymagają przypadki nieprzystojnego zachowania się w świątyni Bożej i wywołania słowem lub czynem zgorszenia, zamieszania, przerwy w nabożeństwie lub jego zupełnego zaniechania; w takich przypadkach należy postępować według następujących zasad:

- a) po otrzymaniu wiadomości o spowodowaniu przez nieprzystojne słowa lub czyny zgorszenia albo przerwy w nabożeństwie lub zaniechania jego, należy niezwłocznie zawiadomić biskupa z podaniem podjętych zarządzeń;
- b) jeżeli sprawca należy do kleru, sprawę należy natychmiast zbadać w zakresie administracji duchownej i winnego oddać pod sąd konsystorza;
- c) jeżeli sprawca nie należy do kleru, należy zawiadomić właściwą władzę państwową z prośbą o podanie do wiadomości podjętej decyzji;
- d) o rozstrzygnięciu sprawy władza diecezjalna zawiadamia Św. Sobór Biskupów.

W myśl zasad powyższych należy postępować i w przypadkach zakłócenia porządku w czasie procesji.

ROZDZIAŁ III.

O urządzeniu i budowie świątyni.

Dział 1.

O urządzeniu świątyni.

§ 36.

Świątynie Boże wraz ze wszelkimi utensyliami, służącymi do nabożeństwa, jako też obrazami i szatami, należy utrzymywać w czystości i porządku, godnymi ich świętego przeznaczenia. Klucze do świątyni są zawsze przechowywane u proboszcza i nie mogą być nikomu wydawane bez zezwolenia władzy diecezjalnej, prócz władzy sądowej na podstawie pisemnego żądania.

Niezbędne do nabożeństwa przedmioty, o ile nie zostaną ofiarowane przez parafian, należy nabyć z dochodów kościelnych stosownie do przepisów Statutu Parafialnego. Konsystorz powinien na podstawie wykazów parafialnych posiadać szczegółowe informacje o stanie utensyliów, obrazów, szat itd. we wszystkich świątyniach diecezji. Dziekan przy każdorazowej wizytacji świątyni winien sprawdzić stan utensyliów, obrazów, szat itd.; niezależnie od tego, stan utensyliów, obrazów, szat itd. w świątyniach katedralnych i klasztorach należy sprawdzać co dwa lata przez specjalnie wyznaczone osoby duchowne.

§ 37.

Sakramenty Św. i Św. Chryzmo winny znajdować się w świątyniach w należytej ilości oraz winny być przechowywane w ołtarzu z odpowiednią czcią i troskliwością. Biskup diecezjalny wydaje zarządzenia co do otrzymania na czas Św. Chryzma i co do rozdania Go świątyniom.

§ 38.

Każda świątynia powinna posiadać komplet ksiąg liturgicznych i wyznaczonych przez Św. Sobór Biskupów ksiąg pouczających.

§ 39.

Świątynie i wszelkie miejsca do nich należące, jako to: dzwonnica, ogrodzenia kościelne i cmentarne, nagrobki i same miejsca wewnątrz i zewnątrz ogrodzeń, należy utrzymywać w odpowiednim stanie.

§ 40.

Podczas wizytacji parafii i klasztorów dziekani powinni zwracać baczną uwagę na stan świątyni oraz wszystkich przedmiotów, przeznaczonych do służby Bożej; o stanie tym dziekani świadczą w swych sprawozdaniach rocznych i w odpowiednich wykazach. W razie ujawnienia niebezpiecznego stanu budynków dziekani składają natychmiast odpowiedni wniosek biskupowi celem wydania zarządzeń, zapobiegających i usuwających niebezpieczeństwo.

§ 41.

Biskupi diecezjalni załączają szczegółowe informacje o stanie świątyni do rocznych sprawozdań, składanych Św. Saborowi Biskupów o stanie diecezji.

Dział 2.

O budowie świątyni.

§ 42.

Główne obowiązki władzy diecezjalnej w przedmiocie budowy świątyni polegają na dozorze i czynnościach, mających na celu: a) by świątynie były budowane w tych miejscach, w których wier-

ni odczuwają ich potrzebę ze względu na odległość zamieszkania od innych świątyni, na niedogodność komunikacji, lub gdy istniejące świątynie parafialne są niewystarczające do pomieszczenia wszystkich parafian; b) by miejsca na świątynie były wybierane w miarę możliwości na placach, a nie wśród budowli mieszkalnych, oraz c) by świątynie, na których budowę otrzymano zezwolenie, były budowane bez zwłoki z właściwych materiałów, d) by przy wszelkich budowach, przeróbkach i naprawach były przestrzegane państwowe przepisy budowlane.

§ 43.

W razie składania podań w sprawie budowy nowych świątyni władza diecezjalna zbiera za pośrednictwem dziekanów lub innych osób duchownych informacje: a) czy miejsce, na którym zamierzone jest wzniesienie świątyni, jest odpowiednie, b) w jaki sposób będzie zabezpieczone utrzymanie duchowieństwa i służby kościelnej, c) czy zastosowano się do wymagań państwowych przepisów budowlanych.

§ 44.

W razie wznoszenia nowej świątyni równocześnie powinien być wybudowany dom mieszkalny dla duchowieństwa i służby kościelnej, o ile świątynia ta posiada odrębną obsługę.

Plany świątyni i domów mieszkalnych dla duchowieństwa i służby kościelnej przed przedstawieniem władzy państwowej wymagają zatwierdzenia przez biskupa diecezjalnego.

§ 45.

Przebudowa i rozszerzenie świątyni oraz zabudowań kościelnych w klasztorach przed przedstawieniem planów władzy państwowej wymaga zezwolenia biskupa diecezjalnego. Świątynie starożytne lub zasługujące na uwagę ze względu na architekturę oraz wspomnienia historyczne mogą być odnawiane lub przebudowywane po uprzednim przedstawieniu planu odnowienia lub przebudowy oraz kosztorysu właściwemu urzędowi konserwatorskiemu.

§ 46.

Władza diecezjalna baczny: a) by były zachowane właściwe przepisy o architekturze kościelnej; b) by nie były czynione jakiegokolwiek poprawki, naprawy i zmiany obrazów oraz innych przedmiotów starożytnych bez zezwolenia biskupa.

§ 47.

Po ukończeniu budowy nowej świątyni lub zasadniczego remontu już istniejącej, o ile okaże się niezbędnym ponowne poświęcenie, władza diecezjalna poleca dziekanowi lub innej osobie duchownej zbadać świątyni i po otrzymaniu sprawozdania zezwala na jej poświęcenie.

§ 48.

Zezwolenie na naprawy w świątyniach, kaplicach i dzwonnicach, a mianowicie: odnowienie ikonostasów, otynkowanie budynków, reparację podłóg, dachów itd. władza diecezjalna wydaje bez żądania planów budowlanych, z wyjątkiem przypadków, gdy mogą one być potrzebne ze względu na charakter robót.

§ 49.

W razie pożaru świątyni, zaważenia się lub innego nieszczyśliwego wypadku władza diecezjalna po otrzymaniu sprawozdania dziekana lub proboszcza zawiadamia o tym właściwą władzę państwową i wydaje zarządzenia: 1) o zabezpieczeniu pozostałego majątku kościelnego; 2) o miejscu odprawiania nabożeństw, o ile w parafii tej nie ma innej świątyni. Ponadto o wszystkich tych zarządzeniach władza diecezjalna zawiadamia Św. Sobór Biskupów.

§ 50.

Jeżeli władza diecezjalna uzna za konieczne wybudowanie świątyni, a zamierzenia swego nie może urzeczywistnić, zawiadamia o tym Św. Sobór Biskupów.

§ 51.

Srodki, przeznaczone na budowę świątyni, czerpie się:

1. ze składek wiernych, zbieranych bądź bezpośrednio w świątyniach, bądź przez specjalnie upoważnione osoby,
2. z ewentualnych zasilków władzy diecezjalnej.

§ 52.

W przypadku rozbiórki jakiegokolwiek świątyni utensylia kościelne przenosi się do wskazanej w tym celu innej świątyni, co do materiałów zaś z rozbiórki należy przestrzegać, by nie były one obrócone na nieprzystojny użytek.

§ 53.

W parafiach, obejmujących znaczne obszary, obok świątyni parafialnej mogą być świątynie filialne.

§ 54.

W przypadku spalenia lub zaważenia się świątyni parafialnej, jeżeli świątynia, do której zostaje przydzielona parafia, znajduje się w znacznej odległości, mogą być do czasu zbudowania nowej wznoszone za zezwoleniem władzy diecezjalnej świątynie tymczasowe.

§ 55.

Władza diecezjalna zezwala na budowę świątyni na cmentarzach do wystawiania tam zwłok i odprawiania nad nimi zwykłych modlitw.

§ 56.

Kaplice, wzniesione pobożnym staraniem ludności prawosławnej dla uczczenia Obrazów Św. lub w celu upamiętnienia pewnych wydarzeń, powinny być zachowywane i mogą być odnawiane jedynie za zgodą władzy diecezjalnej na zasadzie planów, zatwierdzonych przez biskupa. Budowa nowych kaplic jest dopuszczalna nie inaczej, jak tylko z przyzwoleniem najbardziej godnych uwzględnienia i za zezwoleniem władzy diecezjalnej.

§ 57.

Urządzenie świątyni w domach osób, posiadających prawo do szczególnych względów i nie mogących odwiedzać świątyni parafialnych z powodu podeszłego wieku lub stanu zdrowia, wymaga zezwolenia biskupa diecezjalnego.

Istnienie świątyni domowej jest dozwolone tylko do zgonu osoby, której zezwolenie zostało udzielone, a po jej śmierci, o ile nie nastąpi zezwolenie na dalsze istnienie świątyni, należy całe urządzenie tej świątyni oddać na własność właściwej świątyni parafialnej.

§ 58.

Wszystkie kaplice i domy modlitwy powinny być przypisane do świątyni parafialnych lub klasztorów oraz podlegać nadzorowi właściwych władz parafialnych lub klasztorów.

ROZDZIAŁ IV.

O duchowieństwie.

§ 59.

Duchowni świeccy i zakonnici oraz psalmiści powinni postępować zgodnie ze swym powołaniem oraz stosownie do przepisów kościelnych.

§ 60.

Mianowania na stanowiska kościelne w diecezji, przenoszenia i zwolnienia dokonywa biskup diecezjalny. Konsystorz zbiera dla biskupa szczegółowe informacje o kandydatach.

Przepis niniejszy nie stosuje się do tych stanowisk, których obsadzenie jest określone w inny sposób przez Statut Wewnętrzny Św. Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego lub inne przepisy kościelne.

§ 61.

Dziekanów i ich zastępców mianuje biskup diecezjalny na okres pięcioletni spośród kandydatów, przedstawionych mu w podwójnej liczbie przez zebranie proboszczów dekanatu. Zwolnienie ze stanowiska dziekana następuje na skutek decyzji biskupa diecezjalnego. O mianowaniu i zwolnieniu biskup diecezjalny zawiadamia Św. Synod Biskupów.

§ 62.

Dla nadzoru nad klasztorami w diecezji biskup powołuje dziekana klasztorowego.

§ 63.

Nadzorowi dziekana podlega od 5 do 20 parafii wraz z ich klerem. W razie potrzeby powołuje się pomocnika dziekana; pomocnika tego mianuje biskup na wniosek dziekana spośród proboszczów dekanatu.

§ 64.

W każdym dekanacie duchowni i psalmiści wybierają wspólnego spowiednika spośród kapłanów, wyróżniających się pobożnością, wykształceniem i obyczajnym życiem; wybór ten podlega zatwierdzeniu biskupa diecezjalnego.

§ 65.

Wspólny spowiednik prowadzi według przepisanej wzoru specjalny wykaz spowiadających się u niego duchownych oraz psalmistów i corocznie w styczniu przedstawia go biskupowi diecezjalnemu.

§ 66.

Psalmiści mogą się spowiadać u swego parafialnego lub też sąsiedniego duszpasterza, lecz są obowiązani zaświadczenia swych prywatnych spowiedników przedstawić przed upływem roku wspólnemu spowiednikowi.

§ 67.

Nadanie święceń duchownych podlega bezpośredniemu rozpatrzeniu i decyzji biskupa diecezjalnego, który upewnia się przy pomocy konsystorza czy kandydat odpowiada warunkom wymagającym do stanu duchownego, a po wyświęceniu wydaje mu dekret wyświęcenia ze swym podpisem i pieczęcią.

§ 68.

Jeżeli w parafii znajdują się świątynie cmentarne, należy w nich odprawiać nabożeństwa. W razie potrzeby i stosownie do warunków miejscowych biskup diecezjalny może mianować dla takiej świątyni osobnego wikariusza.

§ 69.

Konsystorz prowadzi spis wakujących stanowisk kościelnych; spis ten powinien być stale dostępny dla kandydatów.

§ 70.

W razie braku kandydatów na stanowiska duchownych i psalmistów w danej diecezji władza diecezjalna może sprowadzać godne osoby z innych diecezji. W przypadkach takich władze diecezjalne powinny udzielać sobie wzajemnego poparcia.

Duchowni i psalmiści nie mogą przenosić się z jednej diecezji do drugiej bez uprzedniego porozumienia się właściwych władz diecezjalnych.

§ 71.

Kandydaci na kapłanów i diakonów są wyświęceni równocześnie z nominacją na ustalone stanowisko kościelne.

§ 72.

Przyjęcie ślubów zakonnych po zbadaniu przez konsystorz, czy kandydat jest ich godny ze względu na swój wiek oraz wynik nowicjatu, podlega decyzji biskupa diecezjalnego, który też zarządza dopełnienie obrzędu postrzyżyn. Biskupi corocznie przesyłają Św. Soborowi Biskupów, jako załącznik do sprawozdania o stanie diecezji, wykaz przyjętych do stanu zakonnego. Liczbę zakonników i nowicjuszy w poszczególnych klasztorach ustala biskup diecezjalny.

§ 73.

Duchowni i psalmiści, poza przypadkami usunięcia od obowiązków na zasadzie wyroków sądu diecezjalnego, są zwalniani od pełnienia swych czynności: a) na skutek własnych podań i b) zarządzeniem władzy diecezjalnej w przypadku wiarygodnie stwierdzonej niezdolności do dalszej służby wskutek podeszłego wieku lub choroby. W celu stwierdzenia zupełnej niezdolności duchownego lub psalmisty do pełnienia obowiązków swego powołania z powodu nieuleczalnej choroby, biskup może zarządzić przeprowadzenie badania lekarskiego.

§ 74.

Duchowni nieczynni również podlegają władzy diecezjalnej. Według ich wyboru i w miarę możliwości wyznacza się im miejsce pobytu z przydzieleniem do miejscowej świątyni parafialnej; duchowni ci są wymieniani w wykazach dziekanów i mogą odprawiać nabożeństwa za zgodą miejscowego proboszcza, o ile im to nie zostało zabronione.

§ 75.

Celem okazania w ciężkich i nieszczęśliwych wypadkach pomocy materialnej duchowieństwu, psalmistom oraz wdowom i sierotom po nich mogą być zakładane w każdej diecezji, zgodnie z ustawami państwowymi, kasy diecezjalne wzajemnej pomocy, jak np.: kasy pożyczkowo-oszczędnościowe, kasy pogrzebowe, kasy przeznaczone itd., o ile w Metropolii nie ma tego rodzaju kas ogólnych, któreby rozciągały swoją działalność na wszystkie diecezje. Statuty takich kas podlegają zatwierdzeniu przez biskupa diecezjalnego oraz właściwą władzę państwową.

§ 76.

Opiekę nad niepełnoletnimi sierotami, pozostałymi po śmierci osób duchownych, ustanawia się zgodnie z ogólnymi przepisami prawa cywilnego. Obowiązkiem miejscowych dziekanów jest starać się w miarę możliwości, aby w przypadkach, zasługujących na uwzględnienie, do składu instytucji opiekuńczych były powoływane osoby duchowne.

Władza diecezjalna jest obowiązana czuwać również nad rodzinami osób duchownych.

§ 77.

Osobom duchownym, które się znalazły w ciężkich warunkach, uzasadniających udzielenie pomocy materialnej, władza diecezjalna może udzielać zasiłków z funduszy diecezjalnych, w razie zaś braku dostatecznych środków może zwracać się do Św. Soboru Biskupów.

§ 78.

Biskup diecezjalny udziela duchownym, psalmistom oraz zakonnikom zezwoleń na czasowe wydalanie się do innych diecezji, oraz urlopów, nieprzekraczających 1 miesiąca: urlopów ponad 1 miesiąc udziela Metropolita. Osobom, otrzymującym urlopy, wydaje się odpowiednie zaświadczenia.

§ 79.

Duchowni nieczynni w razie potrzeby wyjazdu do innej diecezji otrzymują odpowiednie zaświadczenia od swej władzy diecezjalnej.

§ 80.

Jeżeli duchowni nieczynni, o nienagannym prowadzeniu się, zechcą przenieść się do innej diecezji, należy udzielać im zwolnień bez przeszkód na zasadzie porozumienia między władzami diecezjalnymi oraz za zgodą władz państwowych. Władza diecezji, do której przenoszą się tacy duchowni, przyjmuje ich do swych wykazów, nie mają wszakże oni prawa do zasiłków z funduszy tej diecezji, w której nie pełnili obowiązków duszpasterskich.

§ 81.

Zdjęcie święceń duchownych oraz zwolnienie ze ślubów zakonnych na własne żądanie, wyrażone na piśmie, odbywa się za zezwoleniem Św. Soboru Biskupów po uprzednim upomnieniu. Zwolnienie psalmistów następuje na podstawie uchwały konsystorza, zatwierdzonej przez biskupa diecezjalnego.

§ 82.

Pozbawienie kapłanów i diakonów święceń duchownych oraz skreślenie z listy kleru odbywa się na podstawie wyroku Sądu Duchownego zgodnie z kanonami i przepisami kościelnymi.

§ 83.

Wyrok Sądu Duchownego, orzekający pozbawienie święceń duchownych, niezależnie od ewentualnego odwołania, zostaje przedstawiony wraz z aktami sprawy w przeciągu dwóch tygodni, li-

cząc od dnia upływu terminu wniesienia odwołania, Św. Soborowi Biskupów do zatwierdzenia.

§ 84.

Duchownych, wnoszących podania o pozbawienie ich święceń duchownych, poddaje się próbie oraz nakłania, aby się nie uchylali od przyjętych na siebie obowiązków, upominając ich, iż „nie do odwołania są dary i powołanie Boże (Rzym., XI, 29)“.

§ 85.

Jeżeli i po tej próbie dana osoba trwa w swym zamiarze, władza diecezjalna wydaje postanowienie o pozbawieniu święceń i przedstawia je Św. Soborowi Biskupów do zatwierdzenia.

§ 86.

Uchwałę Św. Soboru Biskupów o pozbawieniu święceń duchownych wykonywa władza diecezjalna, odbierając dekret wyświęcenia i zawiadamiając o tym właściwy Urząd Wojewódzki.

§ 87.

Osoby pozbawione święceń duchownych nie mogą zajmować żadnych stanowisk kościelnych, jak również nie mogą być członkami bractw oraz innych organizacji kościelnych.

§ 88.

Osoby pozbawione święceń duchownych tracą prawo do noszenia szat duchownych i innych oznak godności duchownej oraz korzystania z tytułów, praw i przywilejów, przywiązanych do godności kapłańskiej lub w ogóle do stanowiska duchownego.

§ 89.

Kancelaria Św. Soboru Biskupów prowadzi spis osób, pozbawionych święceń duchownych, ze szczegółowym zaznaczeniem powodów, dla których dana osoba została pozbawiona tych święceń.

§ 90.

Spisy osób pozbawionych święceń duchownych są komunikowane innym Autokefalicznym Kościołom Prawosławnym, z którymi znajduje się w bratniej łączności Św. Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny.

§ 91.

Dziekan przybiera w końcu roku od proboszczów wykazy parafialne według przepisanej wzoru i po zatwierdzeniu ich przedstawia je wraz ze swą opinią biskupowi diecezjalnemu.

§ 92.

Przełożeni i przełożone klasztorów przedstawiają władzy diecezjalnej wykazy klasztorne wraz ze swą opinią co do poszczególnych zakonników (zakonnice) i nowicjuszy (nowicjuszek).

§ 93.

Na podstawie wykazów parafialnych i klasztornych konsystorz przygotowuje wykazy diecezjalne, składane Św. Soborowi Biskupów jako załącznik do dorocznego sprawozdania biskupa o stanie diecezji.

§ 94.

Biskup diecezjalny przedstawia Metropolii wnioski dotyczące udzielania ustanowionych odznaczeń osobom, wyróżniającym się swą działalnością dla dobra Kościoła.

ROZDZIAŁ V.

O parafiach.

§ 95.

Parafie tworzy i znosi biskup diecezjalny. Przed utworzeniem nowej parafii władza diecezjalna przedstawia Św. Soborowi Biskupów wniosek co do ilości stanowisk duchownych w tej parafii.

§ 96.

Zmianę granic istniejących parafii przeprowadza biskup diecezjalny w przypadku uznanego potrzeby przydzielenia danych miejscowości z jednej parafii do drugiej.

§ 97.

Nieporozumienia pomiędzy klerem parafii a parafianami nie są wystarczającym powodem do zmiany granic parafii.

§ 98.

Wszystkie posługi religijne w parafii wykonują kler właściwej parafii. W razie potrzeby natychmiastowego udzielenia choremu ostatnich sakramentów lub bezzwłocznego ochrzczenia niemowlęcia żaden kapłan nie ma prawa odmówić wykonania tych posług religijnych, jeśli nie mógł tego dokonać kapłan miejscowy.

§ 99.

Kapłan, który dokonał chrztu niemowlęcia nie ze swej parafii, jest obowiązany zawiadomić o tym urzędowo właściwego proboszcza.

§ 100.

Niezależnie od ksiąg stanu cywilnego prowadzi się w każdej parafii kościelne księgi metrykalne narodzin, ślubów i zgonów w 2 egzemplarzach. Jeden egzemplarz pozostaje w parafii, drugi zaś przesyła się corocznie konsystorzowi do celów przechowania i kontroli.

§ 101.

Każda osoba zainteresowana ma prawo żądać okazania jej, w jaki sposób dany fakt został wpisany do ksiąg metrykalnych.

Duchowni i psalmiści natychmiast po dokonaniu jakiegokolwiek obrzędu i wpisaniu go do metryk powinni odczytać sporządzony akt uczestnikom i obecny.

§ 102.

Proboszcz na żądanie osób zainteresowanych wydaje świadectwa z ksiąg metrykalnych. Świadectwa te powinny być tylko dosłownym wypisem danego ustępu księgi metrykalnej; podpisuje je proboszcz z przybitciem pieczęci kościelnej i pobraniem stosownie do przepisów państwowych opłaty stemplowej.

§ 103.

Konsystorz dostarcza proboszczom księgi metrykalne oraz księgi badań przedślubnych.

§ 104.

Sprawozdania o ilości urodzonych, wstępujących w związki małżeńskie i zmarłych za każdy rok przedstawia się Św. Soborowi Biskupów według ustalonego wzoru, jako załącznik do corocznego sprawozdania biskupa o stanie diecezji.

§ 105.

Każda świątynia znajdująca się w granicach parafii ma starostę kościelną, który jest wybierany i sprawuje swe funkcje stosownie do przepisów Statutu Parafialnego; wybór podlega zatwierdzeniu przez biskupa diecezjalnego.

§ 106.

Przepisy, określające całokształt spraw zarządu parafialnego, są zawarte w Statucie Parafialnym stosownie do § 65 Statutu Wewnętrznego Św. Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego.

C Z Ę Ś C III.

Sąd duchowny.

ROZDZIAŁ I.

O sądownictwie diecezjalnym w ogólności.

§ 107.

Sąd duchowny w diecezji sprawuje konsystorz z ramienia biskupa diecezjalnego, wyjąwszy przypadki, przewidziane w dalszych przepisach.

§ 108.

Sąd duchowny jest niezawisły. Skład sądu tworzą trzej członkowie duchowni danego konsystorza. Udział w składzie sądzącym osób, nieprzewidzianych przez statut niniejszy, jest niedopuszczalny.

§ 109.

Sądowi duchownemu podlegają członkowie kleru:

- w sprawach o przewinienia przeciwko obowiązkowi powołania i służby;
- we wzajemnych sporach, mogących powstać z tytułu korzystania z majątku kościelnego, tak ruchomego, jak i nieruchomości;
- w sprawach ze skarg osób duchownych i świeckich przeciwko osobom duchownym: o obrazę i niedotrzymanie bezspornych zobowiązań, jak również w sprawach o skłonienie do uregulowania bezspornych długów.

§ 110.

Osoby świeckie podlegają sądowi duchownemu:

- w sprawach o unieważnienie i rozwiązanie małżeństw,
- w sprawach związanych ze stwierdzeniem ważności ślubu oraz urodzenia z ważnego małżeństwa,
- w sprawach o czyny, pociągające za sobą dla winnego pokutę kościelną.

ROZDZIAŁ II.

O przewinieniach członków kleru przeciwko obowiązkowi powołania i służby.

Dział 1.

O karach i środkach poprawczych.

§ 111.

Kary i środki poprawcze, którym mogą być poddani członkowie kleru przez sąd diecezjalny, są następujące:

- pozbawienie osób duchownych święceń, połączone z wykluczeniem z grona kleru, a o ile są zakonnikami — również z wykluczeniem ze stanu zakonnego,
- pozbawienie osób duchownych święceń przy pozostawieniu w gronie kleru na niższych stanowiskach, a w stosunku do zakonników — pozbawienie święceń przy pozostawieniu w stanie zakonnym na pokucie,
- wykluczenie z grona kleru osób, nieposiadających święceń kapłańskich,
- czasowy zakaz odprawiania nabożeństw, połączony z usunięciem z zajmowanego stanowiska i przeniesieniem na stanowisko psalmisty,
- czasowy zakaz odprawiania nabożeństw bez usunięcia ze stanowiska, lecz z назначением pokuty w klasztorze lub na miejscu,
- przeniesienie w stan spoczynku,
- pozbawienie stanowiska, połączone ewentualnie z przeniesieniem na stanowisko psalmisty,
- przeniesienie do innej parafii,
- pokuta w klasztorze,
- poddanie czasowej próbie w domach biskupich i w klasztorach.

11. pokłony.

12. nagana surowa lub zwykła.

13. upomnienie z zaznaczeniem niewłaściwości postępowania.

§ 112.

Duchowny skazany na pozbawienie święceń może, o ile jest wdowcem i w razie okazania należytej poprawy, wstąpić do klasztoru, lecz bez przywrócenia święceń kapłańskich.

§ 113.

Przy zastosowaniu kary, przewidzianej w § 111 p. 4, okres pełnienia obowiązków psalmisty zależy od stopnia skrucy i poprawy. Duchownego, który po odbyciu kary wykazał skrucę i poprawę, należy mianować na stanowisko duchowe, znajdujące się pod bezpośrednim nadzorem dziekana lub proboszcza.

Przeniesionemu na stanowisko psalmisty nie wolno nosić ani sukni kapłańskiej, ani innych odznak.

§ 114.

W razie zastosowania kary, przewidzianej w § 111 p. 4 i 5, połowa przypadających danemu kapłanowi dochodów będzie wypłacana jemu albo jego rodzinie, drugą zaś połowę będzie otrzymywał duchowny, pełniący jego obowiązki.

§ 115.

Kary i środki poprawcze, przewidziane dla poszczególnych przewinień, ulegają stosownemu złagodzeniu, jeżeli sprawca dopuścił się przewinienia nie ze złej woli, ani na skutek lekceważenia swoich obowiązków, lecz przez zapomnienie albo lekkomyślność. Złagodzenie jest możliwe, gdy zła wola albo lekceważenie swych obowiązków są nieznaczne, lub gdy sprawca wyróżniał się dotychczas nienagannym życiem, albo gdy głęboka skrucą sprawcy rokuje poprawę.

D z i a ł 2.

O zastosowaniu kar i środków poprawczych do poszczególnych przewinień.

§ 116.

Duchowni, którzy odstąpią od św. Wiary Prawosławnej i od św. Prawosławnego Powszechnego Kościoła Wschodniego, zostaną pozbawieni święceń z wykluczeniem z grona kleru.

Psalmista, który odstąpi od św. Wiary Prawosławnej i od św. Prawosławnego Powszechnego Kościoła Wschodniego, zostaje wykluczony z grona kleru.

§ 117.

Duchowny, któryby w świątyni podczas nabożeństwa uderzył kogokolwiek, będzie pozbawiony godności duchownej i przeniesiony na stanowisko psalmisty. Winny takiego czynu psalmista będzie wykluczony z grona kleru.

§ 118.

Karze, określonej w poprzednim paragrafie, podlegają duchowni i psalmiści, gdyby w świątyni nieprzystojnymi słowami lub czynami spowodowali zgorszenie albo zamieszanie, wskutek którego nastąpiła przerwa w nabożeństwie.

§ 119.

Duchowny, któryby w świątyni lub poza nią odprawiał nabożeństwo w stanie nietrzeźwym, podlega do czasu szczerej skrucy, poprawy i oczyszczenia sumienia przed spowiednikiem, karze usunięcia ze stanowiska, połączonej z zakazem odprawiania nabożeństwa i przeniesieniem na stanowisko psalmisty.

Duchowny, któryby odprawiał liturgię św. w stanie nietrzeźwym, zostanie pozbawiony święceń duchownych.

§ 120.

Duchowny, któryby nieprzystojnymi słowami lub czynami wykazał nieposzanowanie domu Bożego i znajdujących się w nim poświęconych przedmiotów, za pierwszym razem zostanie ukarany surową naganą z przypomnieniem bojaźni Bożej, świętości przybytku i godności stanu, albo też pokłonami przez jeden lub kilka dni w zależności od stopnia wykroczenia. Duchowny, któryby tego przewinienia dopuścił się powtórnie, zostaje dla upomnienia lub poprawy wezwany do domu biskupiego lub umieszczony w klasztorze na 1 do 3 miesięcy. Jeżeli przewinienia tego dopuścił się po raz trzeci, zostaje pozbawiony stanowiska i z zakazem odprawiania nabożeństwa ulega przeniesieniu na stanowisko psalmisty do czasu wykazania skrucy i poprawy oraz oczyszczenia sumienia przed spowiednikiem. Za przewinienie tego rodzaju psalmista zostaje po raz pierwszy i drugi ukarany podobnie jak duchowny, a po raz trzeci zostaje wykluczony z grona kleru.

§ 121.

Duchowny, któryby przez niedbalstwo dopuścił do śmierci niemowlęcia bez Chrztu Św., albo do śmierci chorego bez udzielenia mu ostatnich Sakramentów, zostanie pozbawiony stanowiska i przeniesiony na stanowisko psalmisty do czasu skrucy.

§ 122.

Duchowny, któryby się dopuścił wymuszania opłat za dokonanie obrzędów, podlega stosownie do uznania władzy diecezjalnej karze nie wyższej jak pozbawienie stanowiska i przeniesienie na stanowisko psalmisty do czasu skrucy i poprawy, psalmista zaś po raz pierwszy zostaje umieszczony

ny w klasztorze na okres do trzech miesięcy, a przy powtórzeniu — podlega wykluczeniu z grona kleru.

§ 123.

Ktokolwiek z członków kleru naruszyłby czystość lub świętość związku małżeńskiego, zostanie pozbawiony święceń i wykluczony z grona kleru.

§ 124.

Członek kleru, któryby dopuścił się poza świątynią obrazę innej osoby, podlega karze nie wyższej jak pozbawienie stanowiska.

§ 125.

Duchowny, któryby dopuścił się pijaństwa, zostanie po raz pierwszy ukarany pokutą w klasztorze od dwóch tygodni do trzech miesięcy; przy powtórzeniu — zostanie pozbawiony stanowiska i przeniesiony na stanowisko psalmisty do czasu skrucy i poprawy. Psalmista za takie przewinienie po raz pierwszy podlega umieszczeniu w klasztorze, za drugim — wykluczeniu z grona kleru.

§ 126.

Kapłan za udzielenie ślubu osobom, które nie osiągnęły jeszcze wieku, wymaganego do wstąpienia w związek małżeński, podlega pokucie klasztornej. Jeżeli tego przewinienia dopuścił się po raz drugi lub do wymaganego wieku brakowało więcej niż rok, kapłan zostanie pozbawiony swego stanowiska i przeniesiony na stanowisko psalmisty na czas od pół roku do trzech lat. Proboszcz, któryby nie brał udziału w obrzędzie ślubu, lecz, wiedząc o jego niezgodności z prawem, nie starałby się mu przeszkodzić i nie złożyłby natychmiast doniesienia, zostanie ukarany według uznania władzy diecezjalnej, lecz nie surowiej niż pokutą w klasztorze.

§ 127.

Kapłan, któryby dał ślub osobie, pozostającej w związku małżeńskim lub odbywającej pokutę, o ileby to uczynił wskutek nieprzestrzegania środków ostrożności, mogących ujawnić nielegalność ślubu, zostanie ukarany pokutą w klasztorze na okres czasu od trzech tygodni do sześciu miesięcy. Jeżeli zaś uczynił to, wiedząc o zachodzących przeszkodach, zostanie pozbawiony święceń z pozostawieniem na stanowisku psalmisty.

§ 128.

Karze, przewidzianej w poprzednim paragrafie, podlega kapłan za udzielenie ślubu osobom, pozostającym w pierwszych czterech stopniach pokrewieństwa oraz w powinowactwie duchownym.

§ 129.

Członkowie kleru, winni niedbalstwa w odprawianiu nabożeństw i dokonywaniu obrzędów, podlegają w zależności od stopnia przewinienia karze nie wyższej od przeniesienia na inne stanowisko.

§ 130.

Za nieprawidłowe prowadzenie ksiąg kasowych członkowie kleru podlegają karze — aż do pokuty klasztornej, w zależności od stopnia popełnionych nieprawidłowości.

§ 131.

Tej samej karze podlegają członkowie kleru za nieprawidłowe prowadzenie ksiąg metrykalnych, wykazów spowiadających się i ksiąg badań przedślubnych. Kapłani winni niejednokrotnie ujawnionych nieprawidłowości, połączonych z jawnym niedbalstwem i złą wolą, podlegają karom zależnym od okoliczności sprawy aż do pozbawienia stanowiska i przeniesienia na stanowisko psalmistów.

§ 132.

Przepisy niniejszego działu stosuje się odpowiednio do zakonników, przy czym podlegają oni również innemu karom, wymienionym w naukach dla zakonników, spisanych przez św. Bazylego Wielkiego, w drugiej części Księgi tzw. Kormceży i w Nomokanonie.

§ 133.

W przypadkach przewinień nie wymienionych w niniejszym statucie należy stosować przewidziane powyżej kary i środki poprawcze w myśl §§ 111 i 115.

W przypadkach szczególnie trudnych i ważnych należy zwracać się o wskazówki lub decyzję do Św. Soboru Biskupów.

Dział 3.

O postępowaniu sądowym.

§ 134.

Sprawy o przewinienia członków kleru wdraża się na skutek:

- zawiadomień dziekanów, proboszczów i innych członków kleru,
- zawiadomień organów państwowych,
- skarg parafian,
- skarg poszczególnych osób duchownych i świeckich,
- zawiadomienia przez sprawcę o własnym przewinieniu,
- wiadomości posiadanych przez biskupa diecezjalnego.

§ 135.

Sprawy o zniewagi spowodowane przez członków kleru nie podlegają umorzeniu w przypadku pogodzenia się stron.

§ 136.

Diecejalne postępowanie sądowe w stosunku do członków kleru może być dwójakie w zależności od istoty sprawy; bezpośrednio biskupie lub konsystorskie.

§ 137.

Bezpośrednio biskupiemu postępowaniu sądowemu mogą podlegać:

- a) przewinienia nieumyślne lub spowodowane nieznajomością swych obowiązków, wymagające poprawy i oczyszczenia sumienia kapłańskiego osoby duchownej przez hierarchiczny akt biskupa, m. nadające się zaś do opublikowania i poddania formalnościom zwykłego sądu;
- b) wszystkie drobne przewinienia przeciwko służbie i dobremu obyczajom, niezwiązane z jawną szkodą lub zgorszeniem, zauważone u duchownego, którego dotychczasowe sprawowanie było nienaganne;
- c) skargi, wnoszone przez pokrzywdzonego do biskupa w zamiarze spowodowania poprawy winowajcy przez arcybiskupa bez formalnego postępowania.

W takich przypadkach biskup diecejalny może polecić bezpośrednio dziekanowi lub innej zaufanej osobie przeprowadzenie poufnego dochodzenia i w razie potwierdzenia zarzutu wyzywa do siebie oskarżonego, bada stan jego sumienia i w zależności od przewinienia i oznak skruchy udziela mu pasterskiego upomnienia lub wyznacza pokutę kościelną do wykonania na miejscu lub w domu biskupim do dwóch tygodni. Tego rodzaju zarządzenia biskupa nie podlegają zaskarżeniu i przewinienia takie nie są wpisywane do wykazów stanu służby.

§ 138.

O ile nie zostanie wszczęte postępowanie, przewidziane w paragrafie poprzednim, wdraża się śledztwo na podstawie wiadomości, wpływających do biskupa albo do konsystorza. Śledztwo przeprowadza właściwy dziekan.

§ 139.

Im ważniejszym jest przewinienie, tym rychlej należy rozpocząć śledztwo sądowe.

§ 140.

W celu rychlejszego zbadania sprawy może biskup polecić przeprowadzenie śledztwa bezpośrednio zaufanym osobom duchownym, otrzymane zaś od nich akty przekazać konsystorzowi dla rozpoznania sprawy i ogłoszenia wyroku.

§ 141.

Oskarżonemu duchownemu można już w toku postępowania zabronić odprawiania nabożeństwa zaleźnie od okoliczności, zawartych w skardze lub ujawnionych podczas śledztwa, oraz od dotychczasowego sprawowania się oskarżonego. Zarządzenie w tym względzie pozostawia się do osobistego uznania miejscowego biskupa, który powinien baczyć, by oskarżeni o przewinienia wielkiej wagi nie przystępowali do Ołtarza Pańskiego, gdy istnieją dostateczne podstawy do przypuszczenia, iż są oni słusznie oskarżeni.

§ 142.

Władza diecejalna ma nadzór nad szybkim i prawidłowym przeprowadzeniem śledztwa.

Świadków i biegłych przesłuchuje się w obecności stron. Protokół zeznania odczytuje się zeznającym, którzy powinni go podpisać.

§ 143.

Oskarżeni i mający styczność ze sprawą mogą czytać akta dokonane na miejscu śledztwa, podpisując poszczególne arkusze z zaznaczeniem przy podpisie, czy ze śledztwem się zgadza, a jeśli nie — to pod jakim mianowicie względem. Przez osoby, mające styczność ze sprawą, rozumie się osoby, których ona dotyczy ze względu na ich obowiązki albo ze względu na szkodę, poniesioną wskutek przewinienia.

§ 144.

Po otrzymaniu aktu śledztwa konsystorz bada, czy przeprowadzono je zgodnie z przepisami, czy w zupełności wyczerpuje i wyjaśnia sprawę; jeżeli oskarżony lub osoby, mające styczność ze sprawą, zgłosiły przy podpisie protesty przeciwko łukom śledztwa, konsystorz bada, czy przeprowadzono na skutek tych protestów śledztwo dodatkowe, jeżeli zaś nie przeprowadzono, to czy z uzasadnionych powodów. W razie ujawnienia jakichkolwiek usterek w tym względzie, konsystorz nakazuje prowadzącym dotychczas śledztwo lub innym osobom jego uzupełnienie.

§ 145.

Przed wydaniem wyroku konsystorz wzywa oskarżonego do osobistego przesłuchania, zawiadamiając, iż w razie jego niestawiennictwa wyrok będzie wydany zaocznie. Oskarżony może prosić o wyznaczenie innego terminu przesłuchania, co konsystorz uwzględni, jeśli ważne powody nie stoją temu na przeszkodzie. Po przesłuchaniu oskarżonego konsystorz może zarządzić uzupełnienie śledztwa.

W razie niestawiennictwa oskarżonego konsystorz może w miarę potrzeby zarządzić uzupełniające zbadanie oskarżonego na miejscu.

§ 146.

Dopóki sprawa nie została rozstrzygnięta przez konsystorz, nie można prosić o jej przeniesienie do Św. Soboru Biskupów.

§ 147.

Zażalenia na powołność i niewłaściwe postępowanie prowadzących śledztwo lub konsystorza mogą być wnoszone do biskupa diecejalnego, a w razie ich nieuwzględnienia — do Św. Soboru Biskupów.

§ 148.

Ze sprawą nie wolno łączyć okoliczności postronnych, nie mających z nią związku.

§ 149.

Konsystorz zbiera szczegółowe informacje o sprawach, które dotyczyły lub dotyczą oskarżonego.

§ 150.

Każda sprawa musi być rozstrzygnięta osobnym orzeczeniem. Zabrania się odraczania wyroku bez ważnych powodów.

§ 151.

Wyroki sądu diecejalnego, skazujące duchownego na pozbawienie święceń lub psalmistę na wykluczenie z grona kleru (§ 111 p. 1, 2, 3), mogą być zaskarżone do Św. Soboru Biskupów. W tym celu w ciągu 7 dni od daty zawiadomienia o wyroku podsiądni powinni zapowiedzieć wniesienie skargi odwoławczej.

Skarga odwoławcza powinna być wniesiona w ciągu miesiąca od daty zawiadomienia o wyroku. Skargę do Św. Soboru Biskupów składa się we właściwym konsystorzu.

Sąd diecejalny w terminie dwutygodniowym od dnia otrzymania skargi przedstawia Św. Sobór Biskupów akta sprawy wraz ze swym wnioskiem.

Niezależnie od tego, czy wyrok sądu diecejalnego o pozbawieniu święceń albo wykluczeniu z grona kleru został zaskarżony czy nie, wyrok ten podlega zatwierdzeniu przez Św. Sobór Biskupów.

§ 152.

Duchownemu, pociągniętemu do odpowiedzialności o przewinienia, za które pozbawienie święceń, biskup może zaleźnie od wagi zebranych dowodów zabronić odprawiania nabożeństwa do czasu wydania wyroku.

Duchowny, skazany na pozbawienie święceń wyrokiem sądu diecejalnego, nie może odprawiać nabożeństwa do czasu ostatecznego rozstrzygnięcia sprawy przez Św. Sobór Biskupów.

W razie popełnienia w tym czasie przez podsiądnego jakichkolwiek czynów nagannych konsystorz bezzwłocznie zawiadamia o tym Św. Sobór Biskupów.

§ 153.

Wyroki sądu diecejalnego, skazujące winnych na karę lub środki poprawcze, przewidziane w § 111 p. 4 — 13, podlegają natychmiastowemu wykonaniu, przy czym skazanym przysługują prawo wniesienia zaskarżenia do Św. Soboru Biskupów jedynie wyroków, nakładających kary w myśl p. 4 — 8 § 111.

ROZDZIAŁ III.

O nakładaniu pokuty na osoby świeckie.

§ 154.

Władza diecejalna zgodnie z przepisami kościelnymi nakłada pokutę kościelną na osoby świeckie za przewinienia przeciw wierze i moralności.

§ 155.

Osoby, uznane przez sąd duchowny za winne świadomego zawarcia małżeństwa sprzecznego z prawem, podlegają pokucie kościelnej.

§ 156.

Termin i tryb pokuty zostają określone w zależności od rodzaju przewinienia i przestępstw na podstawie kanonów kościelnych.

§ 157.

W przypadku, gdy winowajca odbywa karę z wyroku sądu państwowego, może on zarazem dopełnić pokuty kościelnej w tym samym miejscu.

ROZDZIAŁ IV.

O sporach między członkami kleru, wynikających z użytkowania własności kościelnej, ruchomej i nieruchomości, oraz o sporach majątkowych pomiędzy członkami kleru i osobami świeckimi.

§ 158.

W razie otrzymania od członka kleru skargi:

1. na zatrzymanie przez innego członka kleru przypadającej mu części dochodów kościelnych,
2. na zajęcie gruntu kościelnego lub domu kościelnego, do którego skarżący ma prawo,
3. na rozporządzenie bez wspólnej zgody lub ze szkodą własnością kościelną (ruchomą i nieruchomością), przeznaczoną na utrzymanie duchowieństwa,

władza diecejalna poleca dziekanowi lub innym osobom duchownym zbadanie, czy istotnie prawo skarżącego zostało naruszone.

§ 159.

Kompetencji sądu duchownego podlegają nie tylko sprawy o samo prawo użytkowania własności kościelnej, lecz i sprawy wynikające z naruszenia tego prawa, tj. sprawy o dochody, straty itp., spowodowane tym naruszeniem.

§ 160.

Po wszechstronnym rozpatrzeniu stanu sprawy sąd duchowny wydaje orzeczenie.

§ 161.

W razie powstania sporu majątkowego pomiędzy osobami duchownymi i świeckimi, osoba duchowna powinna zwrócić się do władzy diecejalnej z prośbą o wszczęcie kroków pojednawczych.

W przypadku tym, jak również gdy z prośbą taką zwróci się osoba świecka, władza diecejalna bada stan sprawy i stara się w miarę możliwości o załagodzenie sporu przez pojednanie stron zgodnie z zasadami słuszności oraz godności stanu duchownego.

ROZDZIAŁ V.

O sprawach małżeńskich.

Dział 1.

O warunkach małżeństwa ważnego i dozwolonego.

§ 162.

Nie są prawne i ważne związki małżeńskie:

1. dokonane pod przymusem,
 2. zawarte w stanie choroby umysłowej jednego lub obojga zawierających związek,
 3. osób, pozostających w stopniach pokrewieństwa zwykłego lub duchownego, bądź też powinowactwa, przewidzianych przez przepisy kościelne jako przeszkoda do zawarcia ważnego małżeństwa,
 4. osób, już związanych innymi ważnymi związkami małżeńskimi,
 5. osób, którym przy rozwiązaniu małżeństwa zabroniono zawierać nowy związek,
 6. osób, które nie osiągnęły wieku, przepisane przez Kościół do zawarcia ważnego małżeństwa lub które mają więcej niż 80 lat,
 7. osób, które trzykrotnie wstępowały już w związki małżeńskie,
 8. osób stanu zakonnego, jak również osób, posiadających święcenia kapłańskie lub diakonskie,
 9. osób wyznania prawosławnego z niechrześcijanami,
 10. osób nie posiadających warunków wymaganych przez prawodawstwo państwowe.
- Przepis, zawarty w p. 9 niniejszego paragrafu, nie dotyczy przypadków, gdy jeden z małżonków lub oboj przysięgł Chrystusowi, iż po wstąpieniu w związek małżeński; przypadki te są badane i są rozstrzygane przez władzę duchowną na zasadzie postanowień Kościoła.
- Słub prawosławny (ej) z osobą innego wyznania nie jest uznawany za ważny w obliczu Kościoła Prawosławnego, o ile nie był udzielony w świątyni prawosławnej i przez kapłana prawosławnego.

§ 163.

Sprawy o uznanie ważności lub nieważności małżeństw podlegają rozpoznaniu przez władzę diecejalną: a) na żądanie stron, b) z urzędu na skutek powzięcia z jakiegokolwiek źródła przez władzę diecejalną wątpliwości co do ważności związku małżeńskiego, c) na skutek żądania władz sądowych.

§ 164.

Nie mogą żądać unieważnienia małżeństwa lub rozvodu osoby, których wina uzasadnia unieważnienie lub rozwód.

§ 165.

Sprawy o uznanie ważności lub nieważności związku małżeńskiego są rozpoznawane przez sąd diecezji, w której zostało zawarte małżeństwo. Jeżeli małżeństwo zostało zawarte za granicą, sprawa jego ważności lub nieważności jest rozpatrywana przez sąd diecezji metropolitalnej.

§ 166.

Sprawy o małżeństwa, zawarte pod przymusem lub przy pomocy oszustwa albo w stanie choroby umysłowej, są rozpatrywane co do przymusu, oszustwa lub choroby umysłowej zgodnie z przepisami państwowymi. lecz orzeczenie w przedmiocie ważności małżeństwa i kar kościelnych wydaje sąd duchowny.

Skarga o unieważnienie małżeństwa z tych powodów może być złożona nie później niż w ciągu roku od ustania okoliczności, stojących na przeszkodzie wniesieniu skargi.

§ 167.

Zabrania się wstępować w związki małżeńskie osobom płci męskiej w wieku poniżej osiemnastu lat, a osobom płci żeńskiej — poniżej lat szesnastu. Biskupom diecezjalnym przysługują prawo udzielania według osobistego uznania zezwoleń na małżeństwa w przypadkach, gdy narzeczonemu lub narzeczonej brakuje nie więcej, niż pół roku do przepisane go wieku.

Sprawy o unieważnienie małżeństwa, zawartego przed dośnięciem jednego z małżonków do kościelnej pełnoletności ślubnej, mogą być wszczęte na wniosek małżonka, który wstąpił w związek małżeński w okresie swej niepełnoletności. Jest to dopuszczalne jedynie do czasu osiągnięcia przez daną osobę wieku, przewidzianego w ustępie poprzednim i w tym jedynie przypadku, o ile małżeństwo nie spowodowało ciąży żony.

§ 168.

Po otrzymaniu wiadomości o zawarciu małżeństwa przed doświadczeniem do wymaganego wieku konsystorz stwierdza wiek małżonków.

Wiek określa się na podstawie akt stanu cywilnego i ksiąg metrykalnych. W braku powyższych dowodów mogą być również uwzględnione dowody, oparte na wykazach spowiadających się, na zaświadczeniach o wykonaniu obowiązku wojskowego itp.

Zabrania się przyjmowania za dowód wieku zeznań osób zainteresowanych.

§ 169.

W razie zawarcia małżeństwa przed osiągnięciem przez narzeczonych pełnoletności kościelnej należy małżonkom wzbronić pożycia małżeńskiego.

§ 170.

Jeżeli osoby, które zawarły związek małżeński przed doświadczeniem do pełnoletności kościelnej, po osiągnięciu wymaganego wieku wyrażą chęć pozostawania w małżeństwie, związek ten zostaje potwierdzony w kościele przez ponownie obrzędu.

W stosunku do osób, rozłączonych z braku pełnoletności kościelnej, zostaje dokonany nanowo obrzęd ślubny z powtórzeniem przewidzianych przy ślubie pytań i odpowiedzi o chęci zawarcia małżeństwa, oraz z powtórzeniem modlitw, podanych w „Rytuale” w końcu obrzędu ślubnego.

§ 171.

Związki małżeńskie osób, pozostających w pokrewieństwie cielesnym lub duchowym, stanowiącym według kanonów przeszkodę do zawarcia małżeństwa, ulegają unieważnieniu z urzędu; osobom, które zawarły taki związek małżeński, zostaje wyznaczona pokuta, lecz nie zabrania się im zawarcia ponownego małżeństwa.

§ 172.

Osoby, którym wyznaczono pokutę kościelną za zawarcie małżeństwa nieważnego, mogą wstąpić w nowy związek małżeński dopiero po wykonaniu wyznaczonej im pokuty.

§ 173.

W razie zawarcia nowego związku małżeńskiego bez rozwiązania poprzedniego należy uznać nieważność drugiego małżeństwa i trwanie pierwszego; pokrzywdzony współmałżonek z pierwszego związku może jednak żądać jego rozwiązania.

§ 174.

W razie ustania pierwszego związku małżeńskiego zawarty przedtem nieważnie następny związek może być w wyjątkowych przypadkach po odbyciu przez winnego pokuty i stwierdzeniu, że pierwszy związek ustał, uznany za ważny za zezwoleniem biskupa diecezjalnego, jeżeli nie jest to sprzeczne z prawodawstwem państwowym.

§ 175.

Osoby stanu duchownego, winne nieprzestrzegania przepisów, ustanowionych dla zawarcia małżeństwa, podlegają poza przypadkami przewidzianymi w §§ 126, 127 i 128 karom stosownie do § 111 w zależności od stopnia winy.

Dział 2.

O ustaniu i rozwiązaniu małżeństwa.

§ 176.

Związek małżeński męża i żony, poświęcony i utracony przez Łaskę w Sakramencie ślubu, powinien pozostawać nienaruszalnym dla wszystkich małżonków — chrześcijan prawosławnych; wszyscy oni przyjmując w pokorze ducha zesłany przez Wola Boską los swój powinni do końca życia dzielić radości i troski życia małżeńskiego, dążąc do urzeczywistnienia słów Zbawiciela i Pana: „Co Bóg złączył człowiek niechaj nie rozłącza” (Mat. XIX, 6).

Małżeństwo ustaje wskutek śmierci jednego z małżonków, po czym pozostali przy życiu małżonkowie mogą zawrzeć nowy związek małżeński, o ile nie zachodzą przeszkody prawne.

§ 177.

O ile Kościół Prawosławny zezwala na rozwiązanie małżeństwa, dzieje się to jedynie ze względu na słabość ludzką, w trosce o zbawienie ludzi, w celu zapobieżenia możliwym przestępstwom i dla ulżenia nieznosnym cierpieniom (VI, 86), — pod warunkiem wszakże uprzedniego rzeczywistego ustania pożycia małżeńskiego lub niemożności jego urzeczywistnienia.

§ 178.

Małżeństwo ulega rozwiązaniu:

- w razie skazania małżonka na karę dożywotniego więzienia,
- w razie niewiadomego miejsca pobytu drugiego małżonka,
- na skutek powództwa jednego z małżonków przeciw drugiemu.

§ 179.

Sprawie o rozwiązanie małżeństwa nadaje się bieg w diecezji, w której mieszka strona pozwana. Przeniesienie sprawy z jednego konsystorza do drugiego może z ważnych względów nastąpić na wniosek właściwej władzy diecezjalnej i za zgodą Metropolity.

Sw. Sobór Biskupów może oddać pewne kategorie spraw rozwodowych do prowadzenia konsystorzowi warszawskiemu z wyłączeniem innych konsystorzów diecezjalnych.

§ 180.

W sprawach o rozwiązanie małżeństwa z powodu skazania na dożywotnie więzienie wyroki sądu diecezjalnego są ostateczne; władza diecezjalna każdorazowo powiadamia Metropolitę o rozwiązaniu małżeństwa z powyższej przyczyny.

§ 181.

W razie ulaskawienia skazanego, uchylenia wyroku karnego w wyniku rewizji oraz po odbyciu kary przez skazanego współmałżonka ustaje prawo do ubiegania się o rozwiązanie małżeństwa; jednakże nie traci przez to ważności decyzja o rozwiązaniu małżeństwa, która zapadła przed nastąpieniem powyższych wydarzeń.

§ 182.

Jeżeli w przypadku zaginięcia jednego z małżonków zapadnie wyrok sądu państwowego uznający zaginionego za zmarłego, wówczas pozostały małżonek może prosić właściwą władzę diecezjalną o rozwiązanie małżeństwa i zezwolenie na wstąpienie w nowy związek małżeński.

§ 183.

Powództwo o rozwiązanie małżeństwa z powodu niewiadomego miejsca pobytu jednego z małżonków, z załączeniem wyciągu z metryki ślubnej oraz odpisu wyroku sądu państwowego uznającego zaginionego za zmarłego, wnosi się do sądu diecezjalnego według miejsca zamieszkania powoda.

§ 184.

Na skutek powództwa małżonków ulega małżeństwo rozwiązaniu wyłącznie na zasadzie wyroku sądu diecezjalnego, zatwierdzonego przez biskupa diecezjalnego.

§ 185.

Powodem rozwiązania małżeństwa, jeżeli prawodawstwo państwowe nie stanowi inaczej, jest:

- odstępstwo od Wiary Prawosławnej, przy czym prawo zwrotu się do sądu diecezjalnego z prośbą o zwolnienie ze ślubów małżeńskich i o rozwiązanie małżeństwa przysługujące małżonkowi, pozostającemu w wyznaniu prawosławnym;

- cudzołóstwo i występki przeciw naturze;
- niezdolność do współżycia małżeńskiego, jeżeli rozpoczęła się ona przed zawarciem małżeństwa i jest przyrodzona;
- zachorowanie na trąd i syfilis;
- przymus przy zawieraniu małżeństwa;
- zamach na życie lub zdrowie współmałżonka albo dzieci, lub też znęcanie się nad współmałżonkiem albo jego dziećmi;
- wstąpienie jednego z małżonków w nowy związek małżeński;
- nieuleczalna i ciężka choroba umysłowa jednego z małżonków;
- złosiłwe opuszczenie małżonka przez drugiego współmałżonka;
- faktyczne ustanie związku małżeńskiego i niemożność urzeczywistnienia małżeństwa ze względu na różnicę charakterów małżonków, wskutek której pożycie małżeńskie staje się męczarnią.

§ 186.

Postępowanie o rozwiązanie małżeństwa zostaje rozpoczęte z chwilą wniesienia przez małżonka, prosiącego o rozwód, podania do władzy diecezjalnej z załączeniem przepisanych opłat.

§ 187.

Do wytoczenia powództwa o rozwiązanie małżeństwa ustanawia się następujące terminy:

- powództwo o rozwiązanie małżeństwa może być wytoczone po upływie co najmniej roku od daty zawarcia małżeństwa;
- powództwo o rozwiązanie małżeństwa z powodu nieuleczalnej choroby umysłowej jednego z małżonków lub złosiłwego opuszczenia małżonka przez drugiego współmałżonka może być wytoczone po upływie co najmniej trzech lat od chwili zachorowania lub złosiłwego opuszczenia;
- powództwo o rozwiązanie małżeństwa z powodu faktycznego jego ustania i niemożności jego urzeczywistnienia ze względu na różnicę charakterów może być wytoczone po co najmniej trzyletnim oddzielnym zamieszkanu małżonków;
- powództwo o rozwiązanie małżeństwa ze względu na niezdolność jednego z małżonków do pożycia małżeńskiego może być wytoczone po upływie co najmniej trzech lat od daty zawarcia małżeństwa;
- powództwo w przypadkach przewidzianych w § 185 p. „f”, może być wniesione bez żadnego ograniczenia co do terminu.

Skrócenie powyższych terminów może nastąpić w przypadkach wyjątkowych na mocy decyzji Sw. Soboru Biskupów.

§ 188.

Skarga powodowa musi pochodzić bezpośrednio od osoby ubiegającej się o rozwód i zawierać:

- wymienienie konsystorza diecezjalnego (sądu diecezjalnego), do którego zostaje wniesiona;
- wymienienie imienia i nazwiska, zawodu i miejsca zamieszkania powoda i pozwanego;
- przedstawienie okoliczności, będących podstawą wszczęcia powództwa o rozwiązanie małżeństwa;

d) przytoczenie dowodów, na których opiera się powództwo, oraz wskazanie świadków, ich imion, nazwisk i adresów;

e) prośbę o rozwiązanie małżeństwa;

f) podpis petenta, a w przypadkach, gdy jest niepiśmienny, podpis osoby upoważnionej;

g) datę złożenia podania.

Prośba o rozwiązanie małżeństwa z powodu zaginięcia bez wieści powinna także zawierać dane, wymagane przez przepisy § 183.

Wraz ze skargą powodową należy przedstawić następujące załączniki: 1. wyciąg metryki ślubu, 2. wyciąg metryki o przystąpieniu do Sw. Kościoła Prawosławnego, jeżeli podanie wnosi osoba, która przeszła na wyznanie prawosławne, 3. odpis powództwa i wszystkich załączników dla pozwanego, 4. zaświadczenie o wpłaceniu przepisanych opłat.

§ 189.

Skarga powodowa może być doręczona do sądu diecezjalnego osobiście przez petenta lub osobę przezeń upoważnioną, albo też nadesłana pocztą. Pełnomocnictwo do złożenia skargi powodowej może być zaznaczone w samym podaniu.

§ 190.

Skarga powodowa zostaje zwrócona:

- gdy nie jest zaznaczone, kto mianowicie i przeciwko komu wnosi powództwo;
- gdy nie została podpisana przez samego powoda albo w razie niezdolności powoda do podpisu — przez osobę upoważnioną z zaznaczeniem tej okoliczności;
- gdy w skardze nie jest zaznaczone, o co powód prosi;
- gdy zawiera słowa obraźliwe.

We wszystkich wymienionych wypadkach skarga powodowa zostaje zwrócona petentowi z pismem, wyjaśniającym powody nieprzyjęcia podania. Podlegająca zwrotowi skarga zostaje doręczona bezpośrednio powodowi, o ile tenże jest obecny, a w razie jego nieobecności — zostaje mu odesłana.

Od decyzji sądu diecezjalnego o zwrocie skargi powodowej przysługuje powodowi odwołanie do Sw. Soboru Biskupów w terminie dwutygodniowym od daty zakomunikowania mu tego zarządzenia.

§ 191.

Skarga powodowa pozostaje bez biegu do czasu otrzymania od powoda uzupełniających danych lub informacji:

- gdy miejsce zamieszkania pozwanego jest zaznaczone w sposób nieokreślony, lub wcale nie jest zaznaczone, a przy tym brak wzmianki, że nieznane jest powodowi;
- w razie braku metryki ślubu;
- w razie braku metryki przystąpienia do Kościoła Prawosławnego, c ile powództwo wnosi osoba, która przeszła na wyznanie prawosławne;
- gdy przy podaniu brak wymienionych w nim załączników;
- gdy nie zostały załączone odpisy w celu przedstawienia stronie pozwanej;
- gdy nie zostały załączone zaświadczenia o wniesieniu ustanowionych opłat, jak również opłat na wezwanie pozwanego przez ogłoszenia;
- gdy nie jest wymienione miejsce zamieszkania powoda.

W przypadkach, wymienionych w punktach a — d, powodowi zostaje wyznaczony dwutygodniowy termin dla dostarczenia brakujących danych lub załączników.

Po upływie tego terminu w razie niewypelnienia żądań sądu diecezjalnego skarga powodowa zostaje zwrócona powodowi i sprawa może być wznowiona jedynie przez złożenie nowej skargi powodowej.

W przypadku niewskazania w podaniu miejsca zamieszkania powoda ogłoszenie, po pozostawieniu jego podania bez biegu, zostaje przez miesiąc wywieszane w sądzie, samo zaś podanie pozostaje w kancelarii do czasu zgłoszenia się powoda.

§ 192.

Władza diecezjalna po otrzymaniu podania o rozwiązanie małżeństwa poleca wyznaczonym osobom duchownym napomnienie małżonków, by przez chrześcijańskie pogodzenie się położyli kres niezgodzie i pozostali w związku małżeńskim. Gdy napomnienia nie osiągną celu, władza diecezjalna rozpoczyna postępowanie sądowe.

§ 193.

W sprawach o rozwiązanie małżeństwa strony powinny stawać w sądzie osobiście; w razie niemożności osobistego stawiennictwa z powodów, zasługujących na uwzględnienie, strony mogą zastępować ich pełnomocnicy. Pełnomocnikami mogą być tylko osoby, umieszczone na liście obrońców konsystorskich przez władzę diecezjalną.

§ 194.

Osoba, której został postawiony zarzut niezdolności do pożycia małżeńskiego i która zaprzecza temuż zarzutowi, obowiązana jest poddać się badaniu przez lekarza wyznaczonego w tym celu przez sąd diecezjalny spośród lekarzy, uprawnionych do ekspertyzy sądowo - lekarskiej.

Uchylenie się od badania lekarskiego i niezgłoszenie się pozwanego w wyznaczonym terminie

W spisach tych umieszcza się wszystkie dane o przybywających przedmiotach, z wyjątkiem przedmiotów małej wartości lub łatwo się psujących, dla których ekonom domu biskupiego prowadzi osobny rejestr. Drugi egzemplarz takiego spisu znajduje się w posiadaniu ekonomy.

§ 229.
Przy zwolnieniu ekonomy domu biskupiego konsystorz na żądanie biskupa sprawdza przez jednego lub dwóch członków, przy udziale sekretarza, fundusze pieniężne lub cały stan domu biskupiego na zasadzie ksiąg i dokumentów i po dokonaniu sprawdzenia wprowadza nowego ekonomy w jego czynności.

§ 230.
Jeżeli zachodzą przypuszczenia jakichkolwiek nieprawidłowości lub nieścisłości w działalności ekonomy urzędującego lub zwolnionego, konsystorz przeprowadza specjalne dochodzenia. W razie stwierdzenia winy konsystorz składa odpowiednie sprawozdanie biskupowi, celem pociągnięcia winnego do odpowiedzialności oraz uzyskania odeń zwrotu lub wynagrodzenia szkody.

§ 231.
W razie opuszczenia przez biskupa diecezjalnego swego stanowiska konsystorz sprawdza stan majątku domu biskupiego. Jeżeli się okaże jakikolwiek brak, spowodowany bezpośrednim zarządzeniem samego biskupa, konsystorz przedstawia mu stwierdzony stan rzeczy i dopiero po pokryciu braku lub po należytnym uzasadnieniu zarządzenia biskupa wydaje ustępującemu biskupowi pokwitowanie, zawiadamiając o tym Św. Sobór Biskupów i nowomianowanego biskupa.

§ 232.
Po przybyciu nowomianowanego biskupa konsystorz przedstawia mu spis całego majątku domu biskupiego. O przyjęciu tego sprawozdania do wiadomości przez nowego biskupa sporządza się protokół.

§ 233.
W przypadku opuszczenia przez biskupa diecezjalnego jego stanowiska, konsystorz oblicza, jaka suma z kwoty, asygnowanej przez Skarb Państwa na utrzymanie biskupa, przypada mu do dnia zwolnienia go z tego stanowiska.

§ 234.
W czasie wakowania katedry biskupiej konsystorz zarządza całym majątkiem domu biskupiego za pośrednictwem ekonomy; wydatki czyni się jedynie na stałe lub niezbędne potrzeby.

§ 235.
W razie zgonu biskupa konsystorz, niezależnie od postępowania przewidzianego przez prawo państwowe, dokonuje spisu wszystkich przedmiotów, znajdujących się w posiadaniu bądź tylko w zawiadywaniu zmarłego.

§ 236.
Jeżeli zostanie ujawnione jakiejkolwiek uszczerpkowanie majątku kościelnego lub brak w funduszach kościelnych, spowodowane przez zmarłego biskupa, konsystorz przedstawia odpowiednie sprawozdanie Św. Soborowi Biskupów.

ROZDZIAŁ III. O zarządzie majątku diecezji.

§ 237.
Diecezjalny majątek ruchomy i nieruchomy jest przeznaczony wyłącznie na ogólne potrzeby diecezji i używany jedynie na cele, uchwalone przez zebranie diecezjalne. Zarząd tym majątkiem prowadzony ma być zupełnie oddzielnie od majątku domu biskupiego. Zarządza majątkiem diecezjalnym konsystorz za pośrednictwem jednego ze swych członków, który składa sprawozdanie ze swych czynności biskupowi i zebraniu diecezjalnemu.

§ 238.
Do majątku diecezjalnego mają analogiczne zastosowanie przepisy §§ 227, 229, 230.

§ 239.
W konsystorzu znajduje się szczegółowy spis ruchomego i nieruchomego majątku diecezjalnego. Spis ten znajduje się w księdze przesnurowanej i opatrzonej pieczęcią. W spisie tym umieszcza się wszystkie dane o przybywających przedmiotach. Drugi egzemplarz takiego spisu znajduje się u biskupa diecezjalnego.

ROZDZIAŁ IV. O zarządzie majątku klasztorów.

§ 240.
W klasztorach, pozostających pod władzą biskupa diecezjalnego, bezpośredni zarząd gospodarstwa należy do przełożonych, za radą starszych braci lub starszych siostr. Nadzór nad tym zarządem należy do władzy diecezjalnej.

§ 241.
Bezpośredni nadzór władzy diecezjalnej nad gospodarstwem klasztorów sprawują dziekani klasztorni, którzy są obowiązani kontrolować księgi kasowe, badać stan gospodarstwa i składać władzy diecezjalnej sprawozdanie o wynikach swych sprostżeń. Sprawozdania dziekanów podlegają rozpatrzeniu przez konsystorz. W razie ujawnienia jakichkolwiek nieprawidłowości w gospodarce klasztornej lub uzasadnionego przypuszczenia o istnieniu tych nieprawidłowości na-

leży powołać specjalnych rewidentów do zbadania gospodarstwa klasztornego.

§ 242.
W każdym klasztorze prowadzi się w 2 egzemplarzach szczegółowy inwentarz całego ruchomego i nieruchomego majątku. Do inwentarza tego zapisuje się również wszystkie nabytki prócz przedmiotów małej wartości i łatwo się psujących, dla których prowadzi się osobny rejestr. Jeden egzemplarz inwentarza przechowuje się w klasztorze, drugi w konsystorzu.

§ 243.
W razie zmiany przełożonego (przełożonej) klasztoru dotychczasowy (a) przełożony (a) przekazuje swemu następcy (następczyni) lub wyznaczonej przez władzę diecezjalną osobie majątek klasztorny według inwentarza i rejestru, przewidzianych w poprzednim paragrafie.

Z czynności powyższej sporządza się protokół, podpisywany przez odbierającego i przyjmującego; odpis tego protokołu przesyła się konsystorzowi.

§ 244.
W przypadku zgonu przełożonego zarząd majątku klasztornego i klasztoru obejmuje namiestnik lub skarbnik, a w jego nieobecności starszy z czynnych hieronimichów przy pomocy pozostałych starszych braci do czasu osobnego zarządzenia władzy diecezjalnej; w klasztorach żeńskich w tych przypadkach sprawuje powyższe czynności siostra najstarsza co do czasu ślubów.

§ 245.
Wszelki majątek, pozostały po śmierci przełożonego lub przełożonej klasztoru i w ogóle osób zakonnych, uważany jest za własność klasztoru, nawet gdyby nie figurował w dokumentach klasztornych.

§ 246.
Przełożeni i przełożone klasztorów składają władzy diecezjalnej roczne sprawozdania o potrzebach swych klasztorów.

§ 247.
Władza diecezjalna powinna posiadać ściśle dane o dochodach klasztorów. Kwoty, pozostałe po dokonaniu preliminarzowych wydatków, zostają doliczone do kapitałów klasztorów i władza diecezjalna troszczy się o to, by były one w odpowiednim czasie przekazywane instytucjom kredytowym i podlegały oprocentowaniu.

§ 248.
Władze diecezjalne mają staranie o należyte użycie środków materialnych klasztorów w celu: a) dokonywania ulepszeń w urządzeniu klasztorów i ich zarządu gospodarczego oraz b) zaspakajania ogólnych potrzeb diecezji.

§ 249.
Przełożeni i przełożone klasztorów, podlegających władzy biskupa diecezjalnego, za radą starszych braci, są upoważnieni do jednorazowego wydatkowania do 200 zł z funduszy klasztornych bez uzyskiwania zezwolenia władzy diecezjalnej, lecz z wiedzą dziekana klasztoru, na drobne reparacje w kościołach klasztornych, na zakup niezbędnych dla klasztoru ksiąg liturgicznych i pouczających, na zakup i reparację utensyliów i szatni, oraz na remont i naprawę budynków klasztornych z wyjątkiem reparacji w ołtarzu, połączonych z naruszeniem istotnych jego części, na co należy uzyskać zezwolenie biskupa diecezjalnego. Wydatki powyższe nie mogą przekroczyć rocznie sumy 500 zł. W przypadku, gdy zwierzchność klasztorna powołała zamiar użycia z funduszy klasztornych więcej niż 200 zł., wymaga się zezwolenia biskupa diecezjalnego.

ROZDZIAŁ V. O zarządzie majątku świątyni.

§ 250.
Majątek świątyni stanowią: a) gmachy świątyni ze wszelkimi przynależnościami, domy modlitwy, kaplice, jak również grunta ze wszystkim tym, co się na nich znajduje i co stanowi nieruchomości z przeznaczenia; b) wszystko, co zostało ofiarowane na rzecz świątyni, jak np.: przedmioty niezbędne do użytku kościelnego; c) wszelki majątek ruchomy i nieruchomy, ofiarowany na urządzenie lub wzniesienie świątyni; d) pieniądze wpływające na potrzeby świątyni z różnych źródeł jak: dochód ze sprzedaży świec, zbiórki do puszek i na tacę, dochody z nieruchomości, dzierżawy, sprzedaży miejsc na cmentarzach i inne dochody; e) majątek ruchomy i nieruchomy oraz fundusze ofiarowane lub zapisane bądź na rzecz świątyni, bądź też na własność świątyni, nawet gdyby w zapisie było zastrzeżone, iż fundusz ma być użyty na cel dobroczynny, oświatowy oraz na utrzymanie duchowieństwa.

W przypadku skasowania samodzielnej parafii wszelki majątek świątyni przechodzi na rzecz biskupstwa, a o przeznaczeniu jego decyduje zebranie diecezjalne.

§ 251.
Władza diecezjalna obowiązana jest baczyć, by środki gospodarce świątyni używane były na ich korzyść z jak największą ostrożnością. Jeżeli na nabycie czegośkolwiek dla świątyni z funduszy kościelnych jest potrzebne zezwolenie władzy diecezjalnej, proboszcz szczegółowo wyjaśnia wszystkie jej potrzeby i środki, władza diecezjalna zaś

udziela zezwolenia na projektowany zakup wtedy, gdy świątynia już posiada niezbędniejsze przedmioty, potrzebne do nabożeństwa, gdy nie przewiduje się innych bardziej ważnych wydatków i gdy projektowany wydatek jest współmiernym ze środkami świątyni.

§ 252.
O ile się zbierze znaczna suma z funduszy świątyni, a nie są przewidywane żadne wydatki, duchowieństwo parafialne w porozumieniu ze starostą kościelnym składa te kwoty w państwowych instytucjach kredytowych.

§ 253.
Władza diecezjalna bacz, by duchowni i psalmiści posiadali wszelkiego rodzaju uposażenia zgodnie z przepisami państwowymi i kościelnymi.

§ 254.
Cały skład majątku świątyni powinien być szczegółowo znany władzy diecezjalnej, która sprawuje nadzór nad nim za pośrednictwem dziekanów lub innych zaufanych osób.

§ 255.
Każdą ofiarę, złożoną na rzecz świątyni lub na utrzymanie duchowieństwa i służby kościelnej i przedstawiającą w naturze lub pieniądzu wartość co najmniej 100 zł, proboszcz ze starostą kościelnym podaje do wiadomości władzy diecezjalnej.

§ 256.
Władza diecezjalna przy rocznym sprawozdaniu o stanie diecezji składa Św. Soborowi Biskupów sprawozdanie o ofiarach, które w ciągu roku wpłynęły do świątyni, klasztorów i innych instytucji.

§ 257.
Grunta kościelne, kapitały, ofiarowane na rzecz świątyni, duchowieństwa lub na cele dobroczynne, muszą być wymienione w wykazach parafialnych.

§ 258.
Dziekani przedstawiają konsystorzowi odpisy sporządzonych według ustalonego wzoru inwentarzy majątku świątyni. Do inwentarzy należy włączać plany budowli, plany gruntów, księgi pomiarowe itd.

§ 259.
Wszelkie sumy, wpływające na rzecz świątyni, powinny być wpisywane do odpowiednich ksiąg kasowych oraz co miesiąc sprawdzane zgodnie z przepisami statutu parafialnego. Konsystorz bacz, ażeby sumy te były wydawane ściśle według ich przeznaczenia.

ROZDZIAŁ VI. O gmachach, zajmowanych przez instytucje kościelne.

§ 260.
Konsystorz prowadzi wykazy wszystkich gmachów, zajmowanych przez instytucje kościelne, i ma nadzór nad utrzymaniem ich w należyłym stanie.

§ 261.
Bezpośredni nadzór nad tymi gmachami porucza się w razie potrzeby i według uznania biskupa specjalnie powołanym osobom, które powinny składać władzy diecezjalnej sprawozdania o stanie gmachów im powierzonych.

ROZDZIAŁ VII. O budowie w zakresie administracji diecezjalnej.

§ 262.
Budowę gmachów kościelnych przeprowadza się stosownie do przepisów budowlanych, powierając ją na mocy zarządzeń władzy diecezjalnej specjalnym komitetom, złożonym z osób duchownych i świeckich. Komitety takie otrzymują instrukcje, które powinny być układane zgodnie z przepisami budowlanymi.

§ 263.
Drobne budowy i naprawy dokonują się: a) w domach biskupich i należących do nich budynkach oraz w świątyniach katedralnych — pod nadzorem osób, którym to zostanie polecone stosownie do uznania biskupów;

b) w klasztorach i świątyniach parafialnych — pod nadzorem dziekanów.

§ 264.
Sprawozdania z użycia funduszy, przeznaczonych na budowę, podlegają kontroli konsystorza.

CZĘŚĆ V. O zasadach wewnętrznych urzędowania konsystorza.

§ 265.
Decyzję konsystorza, rozstrzygającą sprawę, zatwierdza biskup diecezjalny. Decyzja ta, jak również decyzja, powzięta przez samego biskupa, zostaje ogłoszona na najbliższym posiedzeniu konsystorza. Jeżeli sprawa należy do takich, w których jest dopuszczalne odwołanie, decyzję należy ogłosić z jednoczesnym podaniem jej motywów oraz sposobu i terminu zaskarżenia.

§ 266.
W razie uznania przez biskupa diecezjalnego, że sprawa została niedostatecznie wyjaśniona lub zostały pominięte okoliczności, mające istotne znaczenie dla sprawy, czy też decyzja została wy-

dana z pogwałceniem prawa, biskup poleca konsystorzowi uzupełnić braki wedle jego wskazań i następnie rozstrzygnąć sprawę.

§ 267.

Św. Sobór Biskupów wydaje władzom diecezjalnym dekrety na imię biskupa diecezjalnego, który przekazuje je konsystorzowi.

Gdy katedra biskupa diecezjalnego wakuje, dekrety Św. Soboru Biskupów są wydawane na imię biskupa wikariusza, jeżeli zaś diecezja wikariusza nie posiada, bezpośrednio konsystorzowi.

§ 268.

Zarządzenia konsystorza, skierowane do wszystkich osób urzędowych administracji diecezjalnej, mają formę dekretów.

§ 269.

W celu wykonywania czynności kancelaryjnych konsystorz posiada ustalony przez biskupa diecezjalnego personel pod kierownictwem sekretarza konsystorza. Sekretarz czuwa nad prawidłowym biegiem prac konsystorza.

§ 270.

Sekretarza konsystorza i urzędników kancelaryjnych mianuje i zwalnia biskup diecezjalny.

§ 271.

Urlopów członkom konsystorza udziela biskup diecezjalny.

§ 272.

Przepisy szczegółowe, dotyczące wewnętrznej organizacji kancelarii, oraz regulamin konsystorza ustali Św. Sobór Biskupów.

§ 273.

W załatwieniu spraw przestrzega się kolejności zgłoszenia z wyjątkiem spraw następujących, załatwianych natychmiast:

1. spraw, w których władze państwowe zażądały wyjaśnienia,
2. spraw, w związku z którymi zostało zabronione odprawianie nabożeństwa osobom duchownym, lub w których osoby zainteresowane pozostają na pokucie;
3. mianowania na stanowiska duchownych i psalmistów;
4. spraw o wydanie Św. Antyminów;
5. spraw o konsekrację świątyń;
6. spraw o zajścia w kościołach i wreszcie
7. spraw, których załatwienie poza kolejnością zostanie zarządzone przez biskupa.

§ 274.

Konsystorz w razie niewykonania jego zarządzenia po upływie miesiąca wysyła ponaglenie; w razie dalszej zwłoki po upływie miesiąca ponownie żąda wykonania; jeżeli po drugim i trzecim ponagleniu nie nastąpi załatwienie i wytłumaczenie przyczyn zwłoki, konsystorz przedstawia biskupowi wniosek o zastosowanie rygorów karnych.

§ 275.

Władze diecezjalne składają corocznie Św. Soborowi Biskupów następujące sprawozdania:

- a) o stanie diecezji;
 - b) o załatwieniu dekretów Św. Soboru Biskupów;
 - c) o sprawach nierozstrzygniętych przez konsystorz i niezadowolonych przez kancelarię.
- Specjalne zawiadomienie o wykonaniu dekretów Św. Soboru Biskupów wysyła się jedynie w stosunku do dekretów, w których takie żądanie było postawione, oraz wtedy, gdy tego wymaga istota sprawy.

§ 276.

Wszelkie kwoty pieniężne, wpływające do kasy konsystorza, odbiera i przechowuje skarbnik, mianowany przez biskupa diecezjalnego spośród urzędników konsystorza.

§ 277.

Zezwolenia na zbieranie składek na cele religijne udziela władza diecezjalna z zachowaniem obowiązujących w tym względzie przepisów państwowych. Listy składek, niezwłocznie po upływie terminu wyznaczonego na dokonanie zbiórki, powinny być złożone konsystorzowi, który sprawuje kontrolę nad wpływem składek.

§ 278.

Konsystorz ma własne archiwum, które mieści się w odpowiednim lokalu, należycie zabezpieczonym.

§ 279.

Archiwistę mianuje biskup diecezjalny. Archiwista jest obowiązany przechowywać w należytych porządku, całości i czystości dokumenty i akta, wpływające do archiwum.

§ 280.

Stan archiwum co do jego zawartości i pomieszczenia sprawdza corocznie konsystorz w pełnym składzie. O wynikach rewizji sporządza się protokół. Władza diecezjalna przesyła corocznie Św. Soborowi Biskupów sprawozdanie o stanie archiwum.